

Nr 214.

Av herr **Hage m. fl.**, angående beredande av familjepension åt vissa grupper av statsanställda, vilka nu ej åtnjuta denna förmån.

Redan år 1920 avlät riksdagen med anledning av en väckt motion (II: 222) en skrivelse till Kungl. Maj:t, vari hemställdes om utredning »huruvida och på vilket sätt änkor och barn efter sådana statstjänare, som ej äro delägare i statsunderstödd kassa för familjepensionering, genom statens medverkan må kunna beredas tillfälle till sådan pensionering».

Nämnda riksdagsframställning syftade till att åstadkomma en familjepensionering i första hand för den stora *arbetarepersonalen* vid statens företag men även för den del av övriga statsanställda i icke ordinarie anställning, vilka — i olikhet mot de ordinarie — icke kommit i åtnjutande av förmånen att komma med i någon av de existerande familjepensionskassorna för statstjänare. Riksdagens begäran om en utredning av denna fråga var grundad bl. a. därpå, att familjepensioneringen för den *ordinarie* personalen redan vid denna tidpunkt existerat under flera årtionden — så exempelvis fick statens järnvägars ordinarie personal sin familjepensionsfråga ordnad så tidigt som år 1872. Säkerligen låg bakom bankoutskottets och riksdagens ställningstagande vid 1920 års riksdag den meningen, att eftersom arbetarna m. fl. i statens verksamhet fullgöra fullt ut lika samhällsnyttiga och nödvändiga funktioner inom statsmaskineriet som andra anställda, så ansågs det rimligt att nämnda statsanställda borde få samma möjligheter att genom anslutning till en pensionskassa och genom erläggande av avgifter till nämnda kassa trygga rätten till en pension åt sina efterlevande, vilken rätt, som förut nämnts, redan för länge sedan tillerkänts den ordinarie personalen.

Från dessa utgångspunkter uttalade riksdagen även, att den begärda utredningen borde ske med *skyndsamhet*, så att frågan kunde lösas inom en rimlig tid. Bankoutskottet (utlåtande n:o 53) uttalade nämligen på denna punkt den meningen, att »åtgärder snarast möjligt böra vidtagas till rättelse av de i motionen berörda missförhållandena (i motionen framhölls exempelvis, att en gammal icke ordinarie tjänsteman, som ej *kunnat* erhålla inträde i en statens änke- och pupillkassa, men som arbetat ett 40-tal år i statens tjänst, ej kunde för sina efterlevande förvänta sig något slag av statshjälp i form av pension samt dyrtidstillägg därå, såvida icke i särskilda fall något anslag kunnat utverkas för ändamålet, under det att en betydligt yngre statstjänare med en tämligen kort tjänstetid, vilken ingått i en änke- och pupillkassa i samband med ordinarieblivande och endast någon månad varit delägare i kassan, däremot vid dödsfall erhöle för sina efterlevande rätten till dylik änke- och pupillpension.)

Emellertid har, trots detta uttalande av riksdagen, frågan ej ännu — 15 år

efter riksdagsskrivelsens avlåtande — vunnit sin lösning, och, så vitt motionärerna kunna se, förefaller det, som om risk skulle föreligga, att frågan ej kommer upp till avgörande ens under 1936 års riksdag.

Orsakerna till att frågan kommit i detta läge må här något beröras. En sådan orsak har varit den, att frågan om en reformering av familjepensioneringen för statstjänarna i sin helhet ävensom frågan om ordnandet av tjänstepensioneringen kommit att skjutas åt sidan med hänsyn därtill, att man under en del år från statsmakterna varit inriktad på en allmän reglering av lönerna, vid vilken reglering dyrtidstillägget eventuellt skulle sammanslås med lönerna. En utredning, syftande till en dylik lönereglering, utarbetades även och framlades på sin tid. Det antogs allmänt under någon tid, att en dylik lönereglering skulle genomföras. Under sådana förhållanden ansåg man, att här nämnda familjepensionsfråga ävensom tjänste- och familjepensionsspörsmålet i allmänhet för de statsanställda borde få vila tills vidare, intill dess en lönereglering genomförts, varefter tiden skulle vara inne att upptaga dessa frågor till behandling, varvid pensionsavgifter och pensioner skulle kunna beräknas på grundvalen av de nya lönerna.

Emellertid inträffade så småningom en del nya förhållanden, främst av statsfinansiell art, vilka slutligen resulterat däruti, att den här förut omnämnda planerade löneregleringen för statstjänarna icke kommit att bli en verklighet. Härigenom kom hela pensionsfrågan — inklusive familjepensionsfrågan — i ett nytt läge. Anledning fanns nu icke längre att med hänsyn till den planerade löneregleringen uppskjuta nämnda frågas behandling.

Man kan alltså, med hänsyn till vad här anförts, medgiva, att under en del av de gångna åren sedan 1920 förelegat vissa mer eller mindre bärande motiv för uppskjutande av de här nämnda frågornas lösning. Men, sedan dessa hinder, på sätt här ovan antytts, bortfallit, borde enligt vårt förmenande ingenting försummas, som kan leda till att den här nämnda familjepensionsfrågan inom den närmaste tiden vinner sin lösning och detta särskilt med hänsyn därtill att frågans avgörande redan kommit att i hög grad fördröjas. Dessutom vilja vi i det sammanhanget erinra därom, att flera uttalanden om önskvärdheten av en *skyndsam* behandling av spörsmålet gjorts, ej blott i den ovan nämnda riksdagsskrivelsen av år 1920 utan även vid flera andra tillfällen, exempelvis vid 1926 års riksdag. Nämnda riksdag gjorde nämligen på förslag av bankoutskottet det uttalandet, (riksdagens skrivelse n:o 149) att riksdagen »velat framhålla angelägenheten av att genom statsmakternas försorg åtgärder, så snart ske kan, vidtagas för att bereda möjlighet även för icke ordinarie personal att grundlägga rätt till familjepension».

Det bör i detta sammanhang kunna erinras därom, att den här förut omnämnda och planerade reformeringen av *tjänstepensioneringen* för de statsanställda inklusive arbetarne, efter en ganska kort tids utredningsarbete och på grundvalen av ett förslag, utarbetat av 1930 års pensionssakkunnige, fördes fram till en lösning, sedan skälen för ett uppskjutande av frågan, på sätt ovan omnämnts, fallit bort. Denna angelägenhet vann som bekant sin lösning vid 1934 års riksdag, och det bör i detta sammanhang med tacksamhet erkännas,

att man — även om det tagit en ganska lång tid — nu i alla fall kommit fram till en lagstiftning, som innebär att *tjänstepensioneringen* för här nämnda statsanställda vunnit sin lösning så att denna förmån nu även tillerkänts i stort sett alla arbetare och icke ordinarie befattningshavare med viss anställningstid inom statsverken.

Gäller det däremot *familjepensionsfrågan* för nämnda statsanställda, så är, som förut nämnts, denna fråga alltjämt lika olöst, och det förefaller, som om en del nya omständigheter under den senaste tiden tillkommit, som kunna tänkas lägga hinder i vägen för frågans lösning, åtminstone under de närmaste åren. Annars hade man anledning antaga, att de myndigheter, som syssla med denna fråga, voro inställda på att, om möjligt, lägga fram ett förslag i frågan — omfattande tjänstemännen vid den civila statsförvaltningen ävensom den här förut nämnda arbetarepersonalen och de icke ordinarie befattningshavarna — till innevarande års riksdag. Möjligheterna härför syntes en tid föreligga därigenom att 1930 års pensionsakkunnige den 20 juli 1934 framlade ett förslag i frågan även inkluderande ett särskilt utkast till åstadkommande av en arbetarepensionskassa. Yttrande begärdes därefter om förslaget, och skulle dessa avgivas under oktober månad 1934, alltså inom en synnerligen kort remisstid.

Som bekant ha emellertid remiss-svaren, som till ett antal av 134 avgivits rörande det framlagda sakkunnigeförslaget, på ett flertal punkter framfört tämligen väsentliga invändningar och anmärkningar mot en del yrkanden av konstitutiv innebörd i det framlagda förslaget. Härtill kommer, att ännu en svårighet för förslagets genomförande tillkommit därigenom, att under de senaste tiderna kunnat konstateras en tendens till en betydande nedgång av inlåningsräntan i den allmänna lånemarknaden. Då det uppgjorda förslaget grundar sig på en räntefot för beräkning av avkastningen från pensionsfonderna, vilken beräknats med hänsyn till de högre räntesatser, som gällde under en tidigare period, är det antagligt, att en ny matematisk utredning måste ske, även om man har anledning förmoda, att denna icke behöver taga allt för lång tid.

De omständigheter, som här berörts, torde vara några av dem, som medverkat till, att något förslag i här nämnda familjepensionsfråga ej kommit att framläggas och ej heller, enligt vad undertecknade kunnat inhämta, kan förväntas bli framlagt vid denna riksdag.

Detta meddelande har i hög grad framskapat missmod och besvikelse, särskilt hos de kategorier av anställda — de icke ordinarie och arbetarna — för vilka *ingen* tryggad familjepensionering ännu framskapats. Och man kan mycket väl förstå, att en sådan stämning nu gör sig gällande, då denna fråga alltjämt är olöst, *trots* ett femtonårigt utredningsarbete, *trots* upprepade motioner och interpellationer i saken samt *trots* riksdagens vid flera tillfällen gjorda uttalanden om önskvärldheten av frågans *snara* lösande.

Då det gäller här nämnda statsanställda i arbetare- och icke ordinarie-ställning, har vid flera tillfällen från en av de största familjepensionskassorna, nämligen statens järnvägars änke- och pupillkassa, framhållits, att — vilken upp-

fattning man än komme till med avseende på den stora och invecklade frågan om den *ordinarie* personalens pensionsbestämmelser, och även om ordnandet av denna stora och vittomfattande fråga toge en längre tid att lösa — så borde man dock från statsmakternas sida främst inrikta sig på att inom den närmaste tiden ordna den här nämnda arbetare- och icke ordinariepersonalens familjepensionsfråga genom att, om så behövdes, bryta ut frågan och framlägga den i en särskild proposition. Som ett skäl härför kan bl. a. framhållas, att den här sist nämnda personalen i stor utsträckning uppnått en levnadsålder, som innebär, att flera åldersklasser vid ett fortsatt fördröjande av frågans lösning utestängas från möjligheterna att erhålla en ordnad familjepension för sina efterlevande, under det att andra åldersklasser komma att få betala avgifter under så få år, att pensionerna för de efterlevande kunna bli allt för låga, och detta skulle kunna bli följden även om staten — vilket föreslagits av resp. sakkunniga och som vi finna nödvändigt — skulle tillskjuta något belopp, så att resp. pensioner även för de äldre arbetarnes efterlevande bleve bestämda till någorlunda rimliga belopp. I övrigt skulle man i detta sammanhang vilja uttala ett beklagande däröver, att förhållandena på detta område utvecklats sig så, att de statsanställda, som det här gäller, under de många år som gått icke blivit i tillfälle att till en ordnad och statsauktorerad pensionskassa avsätta medel för de sinas understöd efter familjeförsörjarens frånfälle, under det att det i allmänhet annars anses, att det är ett statsintresse att söka på olika vägar stimulera medborgarna till avsättningar för ålderdomen och de efterlevande.

Emellertid ha under de senaste tiderna önskemål om denna familjepensionsfrågas lämpliga behandling under den nu kommande tiden även framförts från representanter för resp. personalorganisationer samt av möten, anordnade av dylika organisationer m. fl. Slutligen har direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa i en framställning till Kungl. Maj:t gjort ett uttalande i samma fråga.

Här nämnda uttalanden gå ut på att Kungl. Maj:t — om familjepensionsfrågan ej kunde i sin helhet framläggas vid innevarande års riksdag — åtminstone måtte lägga fram en proposition med förslag i den ekonomiskt betydligt mindre omfattande familjepensionsfrågan för den icke ordinarie personalen och arbetarna.

Nu har det emellertid blivit klart för undertecknade, att, som saken nu utvecklats sig, några möjligheter ej förefinnas att vid *innevarande* riksdag få fram ett dylikt förslag. Vi vilja alltså, med hänsyn härtill, ändra här nämnda yrkande på det sättet, att vi föreslå, att riksdagen måtte uttala sig för önskvärdheten, att denna pensionsfråga åtminstone framläggas till 1936 års riksdag — om det då skulle visa sig, att man ej är färdig med att lägga fram den här ovan nämnda familjepensionsfrågan i sin helhet. Vi vilja framhålla, att ett sådant yrkande står i god överensstämmelse med de uttalanden, som riksdagen förut vid flera tillfällen gjort om önskvärdheten av, att familjepensionsfrågan *snarast* löses för de grupper av statsanställda, som icke ha någon garanterad pension till sina efterlevande.

Slutligen ha vi anledning att i detta sammanhang erinra därom, att *familje-*

pensioneringen, sådan den hittills organiserats och sådan den alltjämt är avsedd att verka, i stort sett grundar sig på delägarnas egna avgifter. Med avseende på den här förut nämnda arbetarepensioneringen föreslås exempelvis av resp. sakkunnige, att endast med avseende på *äldre* arbetare staten skulle tillsläppa vissa medel, för att familjepensionen till deras efterlevande skulle bli något högre än vad som bleve fallet, om pensionen endast skulle grunda sig på det fåtal pensionsavgifter, som en äldre arbetare kommer i tillfälle att betala. Man kan alltså påstå, att även om staten skulle vilja för att förbättra resp. pensioner på en eller annan punkt gå något längre i tillskjutande av statsmedel än vad som föreslagits av resp. sakkunnige, så har hela denna familjepensionsfråga alltså en betydligt mindre ekonomisk innebörd för staten än den skedda reformeringen av *tjänstepensioneringen*, där man beräknar, att staten tillskjuter $\frac{2}{3}$ av de avsättningar som göras, och på vilka tjänstepensionerna grunda sig.

icke minst med hänsyn härtill men även med beaktande av att ett förslag redan föreligger utarbetat i detalj av 1930 års pensions-sakkunnige, då det gäller arbetarepersonalen, borde det icke möta några större svårigheter eller föranleda några betänkligheter av ekonomiskt eller annat slag, om det under här förut nämnda förutsättning till 1936 års riksdag utarbetades och framlades förslag i här nämnda fråga, d. v. s. rörande arbetarnas och de icke ordinaries familjepensionering. Det är vår bestämda uppfattning, att detta kan medhinnas, även om de yttranden, som avgivits rörande arbetarepersonalens m. fl. pensionering, skulle giva anledning till vissa ändringar i förslaget till fördel för resp. grupper av anställda.

Under hänvisning till det som här anförts hemställes alltså,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda på vilket sätt frågan om beredande av familjepension till sådana statsanställda — arbetare och icke ordinarie — vilka ej åtnjuta denna förmån och som beröras här ovan, måtte kunna fortast möjligt vinna sin lösning.

Stockholm den 22 januari 1935.

Ernst Hage.

Ernst Eriksson.

H. Bäcklund.

Carl Lovén.

N. Björk
i Tryde.

Frans Severin.

G. A. Hansson
i Örebro.

O. W. Lövgren.

